

Anu Ihanus

Universal Design for Learning (UDL)

– vinkkejä korkeakouluopettajalle
saavutettavamman ja yhdenvertaisemman
opetuksen ja sisältöjen luomiseen

Julkaisusarja Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Raportteja, 170

Tekijä Anu Ihanus, Karelia-ammattikorkeakoulu

Kansikuva Adobe Stock

© Tekijä ja Karelia-ammattikorkeakoulu

Tämä julkaisu on lisensoitu CC BY-NC 3.0 eli Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen 3.0 Ei sovitettu -lisenssillä.

ISBN 978-952-275-467-7

ISSN 2323-6914

Karelia-ammattikorkeakoulu 2025

Julkaisu on tehty yhteistyössä TEACHPHEN-hankkeen kanssa.

Erasmus+

Euroopan unionin
osarahoittama

Euroopan unionin rahoittama. Esitetyt näkemykset ja mielipiteet ovat ainoastaan tämän tekstin laatijoiden näkemyksiä eivätkä välttämättä vastaa Euroopan unionin tai Euroopan koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanovirasto (EACEA) kantaa. Euroopan unioni ja EACEA eivät ole vastuussa niistä.

Sisällys

Johdanto	4
Mikä UDL eli Universal Design for Learning?.....	5
Tunnista oppimisen esteet.....	5
Opettajan itsereflektio on osa UDL-mallia.....	6
Kolme keskeistä periaatetta UDL-suunnitteluun.....	8
Ensimmäinen periaate: oppimiseen sitoutuminen – joustavat tavat oppia.....	8
Toinen periaate: opittavan aineksen esittäminen useammalla tavalla – joustavat resurssit	10
Kolmas periaate: monenlaiset toiminta- ja ilmaisutavat – joustavat tavat havainnollistavat opittavaa asiaa	11
Lähde liikkeelle yhdestä asiasta	12
Lähteet	14

Johdanto

Korkeakouluissa on kasvava tarve ymmärtää koulussa toimivien moninaisuutta sekä moninaiset tarpeet (Kosunen 2021, 195). Kiljusen ym. (2024, 1131) mukaan esimerkiksi yliopisto-opiskelijoista 14 % on saanut aiemmillä kouluasteilla tukea opintoihinsa (Kiljunen, Sointu, Äikäs, Valtonen & Hirsto 2024; Sointu, Korkeamäki, Pesonen, Vuojärvi & Äikäs 2025). Niin perusopetuksessa kuin lukiossa tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrä on lisääntynyt. Tämä tarkoittaa myös sitä, että aiempaa moninaisempi joukko hakee opiskelemaan korkeakouluihin. (Sointu, Korkeamäki, Pesonen, Vuojärvi & Äikäs 2025.) Samaan aikaan Suomen tämänhetkisen Orpon hallituksen tavoitteena on lisätä korkeakoulussa opiskelevien nuorten aikuisten määrää vuoteen 2030 mennessä (Valtioneuvosto 2023). Tänä päivänä koulutuksen yhdenvertaisuudella, saavutettavuudella, osallisuudella, tasa-arvolla ja moninaisuudella on siis Suomessa selkeä yhteiskunnallinen tilaus (Kosunen 2021, 10). Tällä hetkellä oppimisen erityinen tuki korkeakouluissa on yksilöllisiä opintojärjestelyitä, jotka perustuvat diagnostiseen ajatteluun. Korkeakouluissa oppimisen tuki ei ole lakisääteistä, kuten esimerkiksi toisella asteella. (Sointu ym. 2025.) Korkeakouluissa on siis tarve pysähtyä pohtimaan, keitä korkeakouluopiskelijat ovat ja millaista tukea he tarvitsevat.

Saavutettava korkeakoulu huomioi saavutettavuuden fyysiset, psyykkiset kuin sosiaaliset ulottuvuudet (Kosunen 2021, 58). Fyysisen esteettömyyden ja digitaalisen saavutettavuuden lisäksi on tärkeää ymmärtää opiskelijoiden moninaiset taustat ja huomioida tuen tarpeet paremmin. Esimerkiksi opetuksen ja arvioinnin suunnittelussa perustana voidaan hyödyntää Universal Design for Learningiä (UDL) (Sointu ym. 2025.) UDL-malli on eräänlainen viitekehys, jolla voidaan lähestyä oppimisen suunnittelua ja arviointia. Se ohjaa suunnittelemaan niin opetusta kuin sen ympäristöjä saavutettavammaksi. (Nelson 2014, 19–20.) Kosusen (2021, 195) mukaan saavutettavuuden tiellä olevien esteiden raivaaminen korkeakoulukontekstissa vaatii yhteistä tahtotilaa, sitoutumista ja tavoitteellista ongelmaratkaisua. Tässä artikkelissa käydään läpi lyhyesti UDL-mallia, esitellen keskeiset periaatteet sekä niiden pohjalta konkreettisia tekoja, joita korkeakouluopettaja voi tehdä luodakseen saavutettavampaa ja yhdenvertaisempaa opetusta.

Mikä UDL eli Universal Design for Learning?

Universal Design for Learning eli UDL-malli on oppimisen suunnittelun viitekehys, joka ohjaa suunnittelemaan opetusta ja sen ympäristöjä saavutettavaksi ja esteettömäksi sen sijaan, että ne sisältäisivät mahdollisia esteitä. (Nelson 2014, 19–20). Sointu ym. (2025) toteavat, että inklusiivisempaa korkeakoulutusta voitaisiin rakentaa hyödyntämällä UDL-mallia opetuksen ja arvioinnin suunnittelun ja toteutuksen perustana.

UDL-mallin voidaan sanoa pohjautuvan vammaisuuden sosiaaliseen malliin, jossa yksittäistä opiskelijaa ei nähdä niin sanotusti ongelmana. Jos opetus on siis luotu saavuttamattomaksi, tuottaa se haasteita oppimiselle. (Pesonen & Äikäs 2025, 182.) Tällainen opetus ja oppimisympäristöt ovat avoimia ja saavutettavia kaikille opiskelijoille, ja ne huomioivat opetustapojen ja ympäristöjen rikkauden, moninaisuuden. UDL-mallin mukaan suunniteltu opetus huomioi kaikki opiskelijat, ei vain niitä, joilla on jokin erityinen tuen tarve. (Nelson 2014, 19–20.) Se huomioi erilaiset tavat lähestyä ja sitoutua oppimiseen. UDL-mallia voi hyödyntää niin opiskeluun, opetukseen kuin arviointiin. (Merry 2023, 18.) Nelson (2014, 19–20) toteaaakin, että UDL-mallin mukaisesti voidaan pohtia, ovatko ympäristö ja oppiminen suunniteltu siten, että mahdollisimman moni voi osallistua ja toimia.

UDL-mallin tarkoituksena on tukea opiskelijoita tulemaan ”asiantuntijoiksi oppijoina”. Tällainen opiskelija hallitsee opiskeltavan asian sisällöt kognitiivisten ja käytännön taitojen avulla, mutta on samalla tietoinen myös omasta yksilöllisestä oppimisen lähestymistavasta. UDL-malli erottaa oppimistavoitteet niiden saavuttamisen keinoista. Kullakin opiskelijalla on erilaiset keinot saavuttaa haluttu lopputulos, tavoite. UDL-malli painottaakin yksilöllistämistä ja mukautusta. Korkeakouluopiskelijoita UDL-malli tukee korkeakouluopinnoissa, mutta auttaa oppimisessa myös opintojen jälkeen. (Merry 2023, 18.)

Tunnista oppimisen esteet

UDL-mallissa kannustetaan opettajaa tunnistamaan yksin tai yhdessä opiskelijoiden tai kollegoidensa kanssa oppimisen esteet, ja opettajan tehtävänä on vähentää esteitä tai poistaa ne kokonaan (Merry 2023, 18–19). Vammaisuuden sosiaalisen mallin mukaan vammaisuus koostuu ”esteistä ja rajoitteista, jotka syntyvät suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan”. Tällaisia esteitä voivat siis olla esimerkiksi viestintään, asenteisiin ja ympäristöön liittyvät seikat. (Nurmi-Koikkalainen 2017, 11.) Niin fyysiset, psyykkiset kuin sosiaalisetkin esteet, kuten tilojen saavutettavuus ja digitaalinen esteettömyys, rajoittavat inklusiivisuutta korkeakouluissa. Inklusiivisuuden toteutuminen korkeakouluissa ei siis ole ongelmatonta. (Kosunen 2021.) Ympäristö itsessään voi syrjäyttää tai luoda syrjiviä

tilanteita (Sointu ym. 2025). UDL:n tarkoitus onkin poistaa esteitä ympäristöstä, eikä opiskelijasta itsestään (Merry 2023, 22–23).

Korkeakoulutuksesta on tullut saavutettavampaa viime vuosina (Pesonen & Äikäs 2025, 177). Inklusiivinen koulutus lisää moninaisuutta korkeakoulujen yhteisöissä, niin opiskelijoiden kuin henkilökunnan keskuudessa, mikä rikastuttaa myös oppimisympäristöjä. Kun korkeakoulujen saavutettavuus paranee, suurempi osa väestöstä pääsee myös korkeakoulutukseen, valmistuu ja saa paremmat työllisyysmahdollisuudet. (Kosunen 2021.) Moninaisuutta vaaliva koulutus tuottaa siis moninaisuutta myös työelämään (Sointu ym. 2025). Työelämäläheisyys liittyy vahvasti ammattikorkeakoulujen perustehtävään (Ammattikorkeakoululaki 932/2014). Erialaisten oppijoiden tukeminen korkeakoulussa parantaa mahdollisuuksia suorittaa tutkintoja. Ammattikorkeakouluissa on tällä hetkellä yliopistoja enemmän joustavia väyliä ja työelämäkytkentöjä, mitkä itsessään edistävät inklusiivisuutta. Työelämälähtöisyys tukee siis inklusiota. (Sointu ym. 2025.)

Voidaan todeta, että korkeakouluissa on tällä hetkellä kasvava tarve ymmärtää korkeakouluissa toimivien moninaisuus ja moninaiset tarpeet. Esteet, jotka ovat inklusiivisuuden ja saavutettavuuden tiellä, vaativat raivaamista, ja ennen kaikkea tahtotilaa, sitoutumista ja yhteistä ongelmanratkaisua. Saavutettavassa korkeakoulussa niin koulun tilat ja oppimisympäristöt, järjestelmät, opetusmenetelmät ja asenneilmapiiri ovat sellaiset, että ne mahdollistavat opiskelijoiden osallisuuden yhdenvertaisuuden. (Kosunen 2021.) Korkeakouluopinnot, kuten ammattikorkeakouluopinnot, vaativat opiskelijalta vahvaa itseohjautuvuutta verrattuna aiempiin kouluasteisiin. Pedagoginen tuki, joka koskettaa kaikkia opiskelijoita, tekee opiskelusta saavutettavampaa. (Pesonen & Äikäs 2025, 181.)

Opettajan itsereflektio on osa UDL-mallia

UDL-periaatteen tavoitteena on siis tukea opiskelijoita tulemaan ”asiantuntijoiksi oppijoina”. Ennen kuin lähdet tekemään mitään muutoksia, on hyvä pohtia sitä, miten opetat tällä hetkellä. Millä tavoin herätät opiskelijoiden kiinnostuksen? Miten varmistat tällä hetkellä, että opiskelijat sitoutuvat opiskeluun ja ylläpitävät opiskelua? Miten opiskelijat voivat säännöstellä opiskeltavia asioita? Kaikkien kysymysten kohdalla voit pohtia myös, miten tuet opiskelijoita näissä asioissa ja mitä muita keinoja ja tapoja sinulla voisi olla, jotta voisit tehdä lisää asian eteen. (Merry 2023, 18.) Oman toiminnan, ajatusten ja asenteiden reflektointi haastaa sinua opettajana (Merry 2023, 24).

Opettajan työn resursseja vähennetään koko ajan ja kaikenlainen uuden haltuunotto tai muutoksen tekeminen voi tuntua työläältä. Opettajista lähes jokainen lienee todennut, ettei jollekin uudelle ole aikaa, vaikka hyödyt olisivat nähtävissä. Merry (2023, 25–26) toteaaakin universaalina totuutena: muutos vie aikaa, resursseja – totta kai. Kaikki hyvä vie.

Pitkässä juoksussa muutoksien tekeminen säästää aikaa. Voitkin siis miettiä, mitä edes pieniä muutoksia pystyisit tekemään ja aloita yhdestä asiasta. ”Slow and steady wins the race” ei ole yhtään hullumpi sanonta: hitaus ja vakaus kantaa tässäkin asiassa. (Merry 2023, 25–26.)

Kolme keskeistä periaatetta UDL-suunnitteluun

UDL-malli voidaan nähdä prosessina: prosessina, jossa on tekoja, jotka johtavat haluttuun lopputulokseen (Nelson 2014, 27). UDL-malli pohjautuu neurotieteeseen. Jotta opiskelija hallitsee oppimisen, nähdään oppimisen liittyvän kolmeen toisistaan riippuvaiseen hermostolliseen aivojen verkostoon: tunneverkostoon (miksi opin), havainnointi- (mitä opin) sekä toiminnalliseen (miten opin) (Merry 2023, 18–19.) UDL-mallin kolme periaatetta ovat oppimiseen sitoutuminen (*engagement*), opittavan aineksen esittäminen useammalla tavalla (*representation*) ja monenlaiset toiminta- ja ilmaisutavat (*action and expression*). (CAST 2024.)

Jotta opettajana voit pohtia mitään näistä, pohdit varmasti ensin opiskelijoitasi: keitä he ovat? Opiskelijoihin tutustuminen on tärkeää ennen kuin lähdet pohtimaan, mitä teet tai miten teet asioita. (Merry 2023, 29–30.) Voidaan siis sanoa: ”Tunne yleisösi”. Ennen opintojaksoa olisikin tärkeää tehdä arviointia: mitä opiskelijat jo tietävät ja mitä tunteita opiskeltava aihe herättää. Opiskelijoihin tutustumista voi tehdä eri näkökulmista ja voit selvittää esimerkiksi millaiset asenteet opiskelijoilla on, millaisia oppimistarpeita heillä on ja mikä heitä kiinnostaa sekä millaisia sosiaalisia tai tunneperäisiä asioita oppimiseen liittyy. (Merry 2023, 30–35.) Hyviä kysymyksiä opiskelijoiden tutustumiseen voi olla:

- Mikä opiskelijoita kiinnostaa?
- Mikä on opiskelijoiden rooli oppimisympäristössä?
- Haluavatko opiskelijat olla aktiivisia vai passiivisia oppimistilanteissa?
- Miten opiskelijat haluavat oppia?
- Haluavatko he saada ensin kokonaiskäsityksen vai heti syventyä käsiteltävään aiheeseen?
- Liittykö oppimistilanteisiin ahdistusta tai jännitystä?
- Miten oppimista ilmennetään eri tehtävin ja millaisia tunteita niihin liittyy? (Merry 2023, 30–35.)

Ensimmäinen periaate: oppimiseen sitoutuminen – joustavat tavat oppia

Ensimmäinen periaate liittyy oppimiseen sitoutumiseen (*engagement*) (CAST 2024). Tällöin keskitytään siihen, kuinka opetus tukee moninaisin tavoin opiskelijoiden mielenkiintoa (Pesonen & Äikäs 2025, 183). Tämä periaate on kytköksissä erityisesti opiskelija aivojen tunneverkostoon. Tunneverkostoon liittyy olennaisesti oppijan motivaatio, mielenkiinto ja itsesäätely, eli kyse on siitä, miten oppija sitoutuu oppimiseen. Opiskelija siis pohtii, miksi opin jotain. UDL-mallissa sitoutumista ei niin sanotusti mitata esimerkiksi tunneille osallistumismäärillä, vaan sillä miten huomion taso ja sitoutuminen näyttäytyy

opiskelussa. (Merry 2023, 19.) Jotta opiskelijan sitoutuminen ja vaivannäkö opiskeluun pysy yllä, tulee heidän tuntea kuuluvansa jonnekin esimerkiksi kuulemalla eri tavoin heidän kokemuksiaan, ajatuksiaan ja olemalla avoin heidän mielenkiinnon kohteilleen (CAST 2024).

Opiskeltavien asioiden tarkoituksen ja tavoitteiden selkeyttäminen ovat olennaisia oppimisen kannalta. Opiskeltavien asioiden tulisi haastaa opiskelijaa, mutta toisaalta myös tarjota tukea tavoitteiden saavuttamiseksi. Vaihtoehtoja voidaan tarjota haasteellisuuden mukaan, mikä ruokkii eri lähtötasoisia opiskelijoita. (CAST 2024.)

Opiskelijan sitoutumiseen opiskeluun vaikuttavat keskeisesti tehtävät ja aktiviteetit (Merry 2023, 85–87). Tehtävien ja aktiviteettien relevanttius ja arvo opiskelijalle vaikuttavat tämän opiskeluun sitoutumiseen. Materiaaleja ja tehtäviä suunniteltaessa on hyvä peilata niitä opintojakson oppimistavoitteisiin (huomioitava myös opetussuunnitelma). Tehtäviin ja materiaaleihin voidaan tarjota erilaisia vaihtoehtoja tavoitteeseen pääsemiseksi, mikäli se tukee oppimista. Oppimistavoitteisiin voi peilata niin opiskeltavaa sisältöä, tiedonhaun tai – tuottamisen keinoja, verkkoympäristöä kuin tehtävien suoritusjärjestystä ja aikataulua. Vaihtoehtojen tarjoaminen lisää opiskelijan toimijuuden tunnetta ja sitouttaa opiskeluun. (CAST 2024.) Esimerkiksi tehtävät voidaan suunnitella siten, että ne liittyvät opiskelijoiden elämään (Pesonen & Äikäs 2025, 183). Jos tehtävät tai opetuksessa tapahtuvat toiminta on mielenkiintoista, opiskelijat haluavat tulla tunneille ja osallistua (Merry 2023, 85–87). Oppimiseen sitoutumiseen opettaja voi vaikuttaa aktiviteeteillä, jotka mahdollistavat aktiivisen osallistumisen, tutkimisen ja kokeilun tai monimutkaisten asioiden selkeyttämisen luovasti. Tarinallisuus, pelillisuus ja leikillisuus soveltuvat myös aikuisten opetukseen, ja parhaimmillaan tukevat oppimisen ilon löytymistä. (CAST 2024.)

Myös arviointi liittyy UDL:n ensimmäiseen periaatteeseen. Monipuolinen arviointi voi sisältää esimerkiksi tentin arvosanan sijaan opiskelijan itsearviointia ja vertaisarviointia: arviointi itsessään nähdään oppimisprosessina. (Pesonen & Äikäs 2025, 183.) Palaute auttaa opiskelijaa ylläpitämään motivaatiota oppimista kohtaan. Toimintakeskeinen palaute auttaa kehittymisessä koko prosessin ajan, ja siinä keskiössä on harjoittelu ja vaivannäkö, ei niinkään älykyys tai kyvykyys. Kuvaileva ja informatiivinen palaute säännöllisesti auttaa opiskelijaa tavoitteiden saavuttamisessa ja toisaalta tukee opintoihin sitoutumisessa. Ulkoisen arvioinnin ja kilpailun sijaan voi opiskelijoille korostaa oppimisprosessia ja kehittymistä pitkällä aikavälillä. (CAST 2024.)

Aina kuitenkin kaikkia opiskelijoita ei jokin tehtävä tai aktiviteetti välttämättä kiinnosta, jolloin opiskelijan tulee kohdata myös oppimiseen liittyvät hankalat tunteet (Merry 2023, 85–87). Kaikki eivät kiinnostu samoista aktiviteeteista samalla tavalla tai pidä niitä merkityksellisinä tavoitteisiin pääsemiseksi. Niin ikään sama aktiviteetti ja tehtävä ei joka

kerta välttämättä innosta samalla tavalla. UDL:n mukaiset joustavat ratkaisut voivatkin tukea opiskelijaa löytämään oppimisen ilon. (CAST 2024.)

Opettajan yksi tärkeimmistä tehtävistä on luoda hyväksyvä ja tukeva ympäristö oppimiselle: tila, jossa opiskelija tuntee olevansa arvostettu ja toimija, jossa voi ottaa riskejä, tehdä virheitä ja jossa on tilaa dialogille. Mikäli opiskelija käyttää energiaansa oppimistilanteissa negatiivisten kokemusten välttelemiseen, ei hänellä ole tilaa oppimisprosessille sitoutumiseen. Opiskelijan kannalta riskejä voidaan arvioida etukäteen ja tukea opiskelijaa niiden ja uusien asioiden kohtaamisessa esimerkiksi aikatauluin, opiskeluvinkein ja kuvioin. (CAST 2024.)

Toinen periaate: opittavan aineksen esittäminen useammalla tavalla – joustavat resurssit

Toinen UDL:n periaate liittyy opittavan aineksen esittämiseen useammalla tavalla (*representation*) eli monipuolisiin tiedon esitystapoihin (CAST 2024). Tämä periaate liittyy erityisesti aivojen havainnointiverkostoon, jolloin oppimisen kannalta pohditaan sitä, mitä tulisi oppia. (Merry 2023, 18.) Kyse on siis, kuinka opiskeltava tieto esitetään ja havainnollistetaan. Opiskeltavien aineistojen esittäminen vain yhdessä muodossa voi olla este oppimiselle. Esimerkiksi opiskelijalle, jolle lukeminen ja useiden aineistojen haltuunotto tuottaa haasteita, ainoastaan tekstimuotoisen aineiston tarjoaminen on este oppimiselle. Olisikin siis tärkeää pohtia vaihtoehtoisia lähteitä oppimisen esteiden vähentämiseksi tai poistamiseksi. (Merry 2023, 19–20.) Korkeakouluissa tämä tarkoittaisi perinteisten tekstimuotoisten materiaalien lisäksi moninaisempi tiedon esitystapojen tarjoaminen esimerkiksi podcastien, kuvien, videoiden tai simulaatioiden avulla. (Pesonen & Äikäs 2025, 183.)

Moninaisemmat opiskeltavan aineksen esitystavat lisäävät ymmärrettävyyttä ja selkeyttä opiskelijalle. Monimutkaisia termejä ja ilmaisuja voidaan selkokielistää tai kuvata symbolein. Toisaalta opettaja voi mahdollistaa kirjoitetun tekstin puheelle kääntämisen (text-to-speech) ja ohjata kannustaa tämän käyttöön. Selkeyttä voi lisätä myös keskeisten käsitteiden listauksella. (CAST 2024.) Saavutettavaa oppimista voidaan luoda myös huomioimalla opiskeltavat materiaalit ja niiden muokattavuus. Esimerkiksi kirjallisten materiaalien muokattavuus, kuten fontin koon, tyylin tai värin muokkaus ovat huomioitavia seikkoja. (Merry 2023, 19–20). Opetustilanteiden muistiinpanot tai diaesitykset mahdollistavat uudelleen opiskelun. Sähköisissä materiaaleissa on hyvä huomioida se, voiko opiskelija muuttaa niiden ulkoasua, kuten fonttia, tyyliä, väriä ja kokoa. (Merry 2023, 60.) Suositeltavia esitystapoja opetusmateriaaleihin:

- Selkeä fontti kuten Sans serif, Arial, Verdana.
- Fonttikoko 12–14.

- Riviväli 1,5.
- Vasen tasaus.
- Tärkeiden asioiden **vahvennus**.
- Käytä tummaa tekstiä pastellipohjalla.
- Punaisen ja vihreän yhdessä käyttämisen välttäminen.
- Vaihtoehtoinen teksti kuville ja kaavioille.
- Hyperlinkeissä ”Klikkaa tätä” -tekstin sijaan mieluummin kuvailevampaa tekstiä sisällöstä. (Merry 2023, 60.)

Opetussuunnitelmatyöskentelyssä opintojaksot ja tavoitteet rakentuvat edellisten päälle, jolloin jo opintojen rakenteissa on huomioitu tiedonrakentuminen. Tiedonrakentamisen tarkasteluun on hyvä palata myös opetuksessa ja viitata edeltäviin opiskeltuihin asioihin uutta tietoa haltuun otettaessa. Opiskelijan voi olla vaikea erottaa olennainen tieto vähemmän olennaisesta, jota voidaan tukea painottamalla avainasioita, antamalla useita eri esimerkkejä sekä vinkkejä olennaisiin asioihin liittyen alleviivatakseen asian tärkeyttä. Aiemmin opitut taidot voidaan yhdistää siihen, kuinka niitä voi hyödyntää uusien pulmien ratkaisuun. Opiskelijaa tulisikin myös ohjata siinä, mitä hän voi tehdä yhdistääkseen vanhan tiedon uuteen. Erilaiset tarkistuslistat, muistisäännöt, muistiinpanojen tekeminen ja käsittekartat (myös puolitäytetyt) auttavat opiskelijaa vanhan tiedon soveltamisessa uuteen. (CAST 2024.)

Kolmas periaate: monenlaiset toiminta- ja ilmaisutavat – joustavat tavat havainnollistavat opittavaa asiaa

Kolmas UDL:n periaate korostaa monenlaisia toiminta- ja ilmaisutapoja (*action and expression*) (CAST 2024). Tämä periaate nojaa erityisesti aivojen toiminnalliseen verkostoon, jolloin keskiössä on se, miten opitaan. Opiskelijat eroavat toisistaan siinä, miten he voivat ilmaista opittuja asioita. Jotkut opiskelijat kykenevät ilmaisemaan itseään hyvin kirjoittamalla, toiset taas suullisesti. Opiskelijalle tulisi tarjota erilaisia tapoja osoittaa osaamistaan. (Merry 2023, 18, 21.) Esimerkiksi esseemuotoisen raportin kirjoittamisen sijaan opiskelijalle voidaan tarjota mahdollisuus osoittaa osaaminen esimerkiksi äänitiedoston avulla (Pesonen & Äikäs 2025, 183).

Jos jokin materiaali tai sen esitystapa ei ole kriittinen opeteltavalle aiheelle, voi opettaja pohtia, mitä eri tapoja voidaan käyttää asian ilmaisuun. Esitystapoina voi hyödyntää erilaisia medioita, kuten tekstiä, puhetta, piirroksia, sarjakuvia, videoita, musiikkia, kehollista työskentelyä tai kuvataidetta. Erilaiset fyysiset mallinnukset, kuten 3D-mallit tai

erilaiset interaktiiviset verkkotyökalut, kuten foorumit, chatit ja animaatiot, voivat tukea oppimista. (CAST 2024.)

Usein tiettyjä tapoja kommunikoida tai ilmaista itseä suositaan esimerkiksi opintojaksojen tehtävien formaateissa. Esimerkiksi korkeakouluissa suositaan tekstipohjaisia materiaaleja ja tehtäviä. (CAST 2024.) Lopputulos olisikin hyvä irrottaa siitä, miten tavoitteet saavutetaan. Ei ole vain yhtä ainoa reittiä päästä maaliin. UDL:n tarkoituksena on auttaa opiskelijaa löytämään itselleen optimaalisin tapa saavuttaa tavoitteet. Tähän toki opiskelija tarvitsee tukea ja erilaisia vaihtoehtoja. ”Nopein” tapa toteuttaa periaatetta on tarjota erilaisia tehtäviä opintojakson suorittamiseksi tai opiskeltavan asian oppimiseksi. Tehtäviä ja aktiviteetteja pohtiessa voikin pohtia, voiko tehtävän tehdä yksin, pareittain tai ryhmässä? Voiko kaikki nämä vaihtoehdot tarjota suoritustavaksi? (Merry 2023, 87–88.) Toisaalta opintojaksolla voidaan tarjota erilaisia vaihtoehtoja materiaaleihin ja vastausformaatteihin tehtävänpalautuksessa, joita opiskelija tai opettaja voi käsitellä käden tai äänen avulla (CAST 2024).

Kolmas periaate nojaa erityisesti joustavuuteen, jolloin voidaan pohtia myös fyysisen tilan joustavuutta: voiko tilassa istua eri paikoissa ja sijoitella paikkoja eri tavoin tai millainen valaistus tilassa on? Toisaalta myös verkkoympäristöjen esteettömyyttä voidaan tarkastella: kuinka verkko-oppimisympäristöissä voi navigoida käyttäen erilaisia teknologisia apuvälineitä? (CAST 2024.)

On hyvä siis suunnitella etukäteen tehtäviä, sisältöjä ja toteutustapoja, jotta oppimisen esteitä voidaan vähentää tai poistaa, jotta opiskelija pääsee tavoitteeseen. Tavoitteeseen pääsemisessä palautteella on tärkeä rooli. Opiskelijan kasvua ja oppimista voidaan tukea rakentamalla erilaisia tapoja saada palautetta läpi opintojakson. (CAST 2024.) Geoff Pettyn ”medals and missions” periaatteenmukaisesti palautteessa voidaan nostaa esille asioita, mitä opiskelija teki hyvin tehtävässä tai oppimisaktiviteetissä ja miksi (*medals*) sekä asioita, joita opiskelijan tulisi vielä kehittää (*missions*) (Merry 2023, 88–89). Palautetta voi saada ja antaa kuitenkin eri tavoin. Opettajan henkilökohtaisen palautteen lisäksi voidaan esimerkiksi:

- Ohjata opiskelijaa itsereflektioon ja hyödyntää erilaisia itsearviointin tapoja kuten vertaispalaute, roolileikit tai videoarviointit.
- Hyödyntää oppimisen seurannan kaavioita tai työkaluja.
- Hyödyntää tarkistuslistoja ja esimerkkejä. (CAST 2024.)

Lähde liikkeelle yhdestä asiasta

UDL-mallinmukainen opetuksen ja arvioinnin suunnittelu ja toteutus voi siis poistaa tai vähentää opiskelun esteitä ja tehdä näin opiskelusta saavutettavampaa opiskelijoille (Merry 2023; CAST 2024). Opettajalla on opetettavan asian substanssiosaaja, mutta hän

on myös oppimisen ”arkkitehti” (Merry, K.L. 2023, 54). Todennäköisesti huomaisit, että teet jo joitakin tai useimpia asioita UDL-mallinmukaisesti – hienoa! Ehkä huomaisit, että voisit kokeilla jotain uutta – tämäkin on hieno oivallus.

UDL kannattaakin nähdä prosessina ja pitkänaikavälin työn ja opetuksen kehittämisenä. Lähde kokeilemaan yhtä asiaa ja pilotoi se yhdellä opintojaksolla. Kaikkea ei tarvitse heti uudistaa kerralla, vaan joskus yhdelläkin muutoksella voi olla saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta opiskelijoille suuri merkitys. Innosta mukaan opettajakollega tai mikäli yhteistä opintojaksoa ei ole, kokeilkaa yhtä aikaa eri opintojaksoilla ja jakakaa kokemuksianne. Jos jokin ei toimi, muuta se tai kokeile jotain muuta. Osallista myös opiskelijat mukaan mahdollisuuksien mukaan. UDL herättää pohtimaan, miten opettajana voit tarjota erilaisia oppimisen väyliä ja miten voit vasta moninaisuuteen UDL-periaatteita hyödyntäen (Merry 2023, 119–120).

Lähteet

Ammattikorkeakoululaki 932/2014.

CAST. 2024. Universal Design for Learning Guidelines version 3.0. <https://udlguidelines.cast.org>. Luettu 9.7.2025.

Kiljunen, J., Sointu, E., Äikäs, A., Valtonen, T. & Hirsto, L. 2024. Higher education and the flipped classroom approach: Efficacy for students with a history of learning disabilities. *Higher Education*, 88(3), 1127–1143. <https://doi.org/10.1007/s10734-023-01162-1>. Luettu 23.3.2025.

Kosunen, T. 2021. Kohti saavutettavampaa korkeakoulutusta ja korkeakoulua. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:35. Helsinki: OKM. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163235/OKM_2021_35.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 20.3.2025.

Merry, K.L. 2023. *Delivering Inclusive and Impactful Instruction. Universal Design for Learning in Higher Education*. CAST Professional Publishing: Lynnfield. Ebook Central. Luettu 18.5.2025.

Nelson, L.L. 2014. *Design and Deliver. Planning and Teaching Using Universal Design for Learning*. Paul H. Brookes Publishin Co.: Baltimore. Ebook Central. Luettu 18.5.2025

Nurmi-Koikkalainen, P. 2017. *Vammaisuus: valta, syrjintä ja identiteetti*. Teoksessa Nurmi-Koikkalainen, P., Ahola, S., Gissler, M., Halme, N., Koskinen, S., Luoma, M-L., Malmivaara, A., Muuri, A., Sainio, P., Säöksjärvi, K. & Väyrynen, R. 2017 (toim.) *Tietoa ja tietotarpeita vammaisuudesta – analyysia THL:n tietotuotannosta*. Työpaperi 38/2017. Helsinki: THL. <https://www.julkari.fi/handle/10024/135650>. Luettu 9.5.2025.

Pesonen, H. & Äikäs, A. 2025. *Opintojen esteettömyys ja pedagoginen tuki korkeakoulussa*. Teoksessa Dindar, K., Kämäräinen, A., Kilpiä, A., Kärnä, E., Pihlainen, K. & Pukki, H. (toim.). 2025. *Autismikirjo eri elämänvaiheissa. Kasvatus, koulutus, työelämä ja palvelut*. Helsinki: Gaudeamus.

Sointu, E., Vuojärvi, H., Korkeamäki, J. Pesonen, H. & Äikäs, A. 2025. Mitä on oppimisen pedagoginen tuki yliopistossa? Miten sitä tulisi kehittää? *Yliopistopedagogiikka 2/2024*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <https://lehti.yliopistopedagogiikka.fi/2025/01/22/mita-on-oppimisen-pedagoginen-tuki-yliopistossa-miten-sita-tulisi-kehittaa/>. Luettu 23.3.2025.

Valtioneuvosto. 2023. Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. Helsinki: Valtioneuvosto. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165042/Paaministeri-Petteri-Orpon-hallituksen-ohjelma-20062023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 9.5.2025.